

Bergen Offentlige Bibliotek
Akademisk aften 29. mars 2023

Hanna Winsnes og kvinnefrigjøring

Anna Bohlin, førsteamanuensis i nordisk litteratur
Hege Mathilde Storheim, MA i nordisk litteratur

UNIVERSITETET I BERGEN

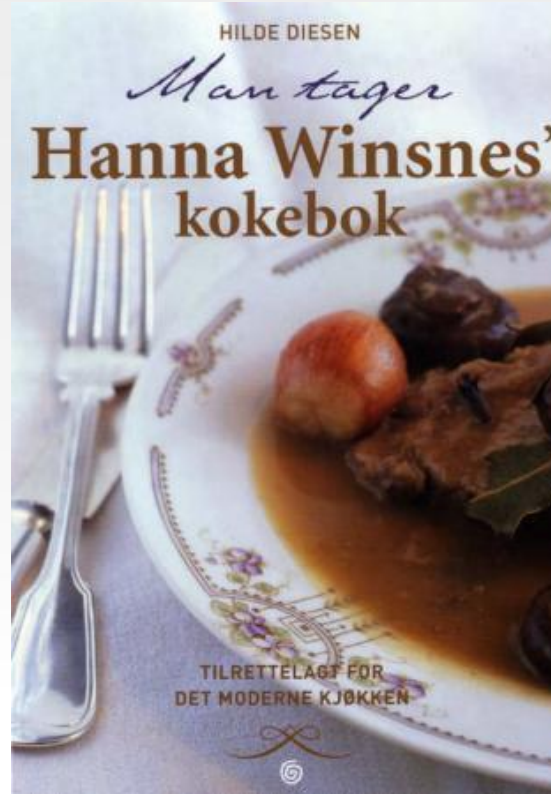
Hanna Winsnes (1789–1872)

- Faglitteratur bl.a.:
 - *Lærebog i de forskjellige Grene af Huusholdningen* (1845)
 - *For Tjenestepiger* (1851)
 - *For fattige Husmødre* (1857)
- Barnlitteratur bl.a.:
 - *Chatechismi fem Parter, udsatte i Vers* (1831)
 - *Aftnerne paa Egelund* (1852)
 - *Barnesang og Børnelege* (overs. fra tysk, 1867)
- Romaner
 - *Grevens Datter* (1841)
 - *Det første Skridt* (1844)
- Noveller

Lærebog i de forskjellige Grene af Huusholdningen (1845)

- Ole Karlsen (2012):
 - Hanna Winsnes er den «mest siterte 1800-tallsforfatter i Norge [med et mulig unntak for Henrik Ibsen] grunnet en stadig reproduksjon og remedialisering [...] av oppskriftene fra læreboka hennes opp gjennom det siste hundreåret.» (s. 62)
 - 1888: 12. opplag på 43 år av Winsnes' bok om matlaging
- Arne Garborg, «Hanna Winsnes's kokebok», *Samtiden* 1890

Hanna Winsnes,
Lærebog i de forskjellige Grene af Huusholdningen
(1845)

- «Pandekager No. 1»
 - «Naar man er i Mangel for Æg, og det er paa den Aarstid, at reen Sneer er at faae, kan den erstatte Æg i Henseende til at holde sammen; thi Smag af Æg kan den jo ikke faae, og ved for megen Sneer blive Kagerne seige. Man laver da en tyk jevn Røre af Meel og Melk, og rører derpaa rask Sneer i til den bliver passende tynd. Røren maa ikke staae nær Ilden. De steges som ellers.»

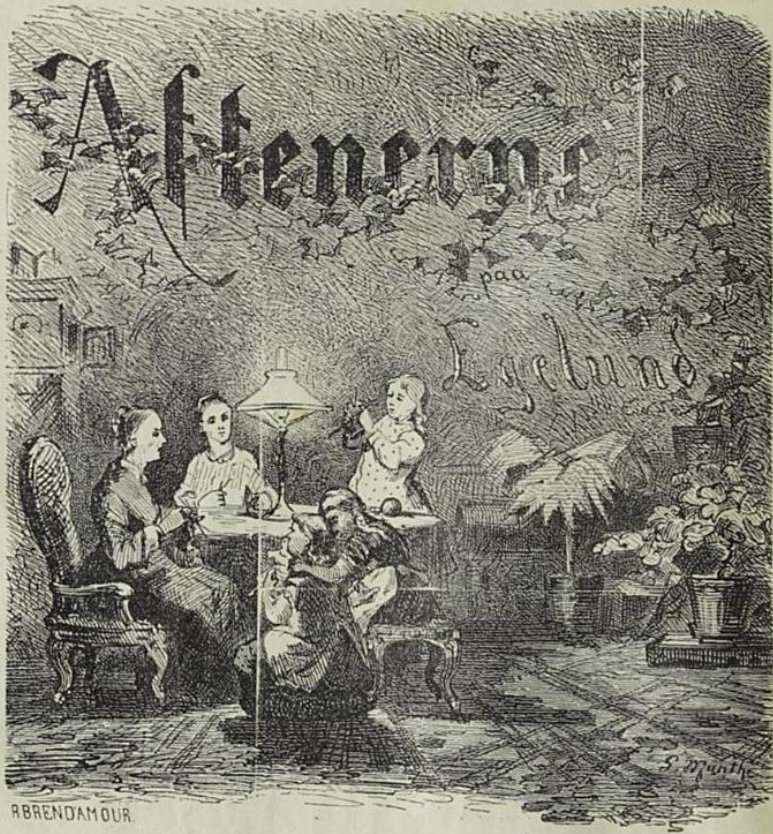
<https://www.bokselskap.no/boker/kogebog/fortale>

Lærebog i de forskjellige Grene af Huusholdningen (1845)

- Fortale
 - «I min Ungdom, da alle skriftlige Hjælpkilder i denne Retning vare Indskrænkede til et Par ufuldstændige og uforstaaelige Kogebøger, har jeg ofte følt Savnet af en simpel og tydelig Underviisningsbog i Huusholdningen, og undret mig over, at der ingen fandtes i Qvindernes eneste Lærefag, medens Herrerne vare saa vel forsynede i alle sine.»

af
Hanna Winsnes.

Det norske Aktieforslag.

Aftnerne paa Egelund (1852)

Gerhard Munthes illustrasjon til utg. 1875

- Over 20 000 eksemplar
- 7. utgave 1978
- 1860-tallet overs. til tysk og engelsk
- Rammefortelling og 15 aftner

Folktrons paradoxala ställning i 1800-talet

Theodor Kittelsen, *Kvitebjørn kong Valemon* (1912)

- Upplysning: folketro i motsats till modernitet
 - Klassmarkör från 1700-talets andra hälft
 - Folketro = skamlig vidskepelse (overtro)
- Nationsbildning: folketro förutsättning för modernitet
 - Nationernas ursprung i fornnordisk myt och folketro
 - Folketro = stolt traditionsbärare

Winsnes, Aftnene på Ekelund

(utg. 1923, s. 39)

Helga: «Kan huldren gjøre mig til en katt bare fordi jeg sa at det måtte være morsomt å være katt en liten stund?»

Fru Lind: «Nei visst ikke, din lille narr! Ikke engang Vårherre selv omskaper den til et dyr som han engang har gitt en menneskesjel. Og huldre og troll har jeg sagt ikke er til uten i eventyr.»

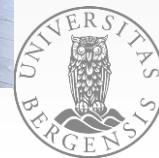
Fru Lind: «Javisst hersker overtroen ennu hos mange, især på landet. [...] Men denne overtro dør nu mer og mer ut.»

UNIVERSITETET I BERGEN

UNIVERSITETET I BERGEN

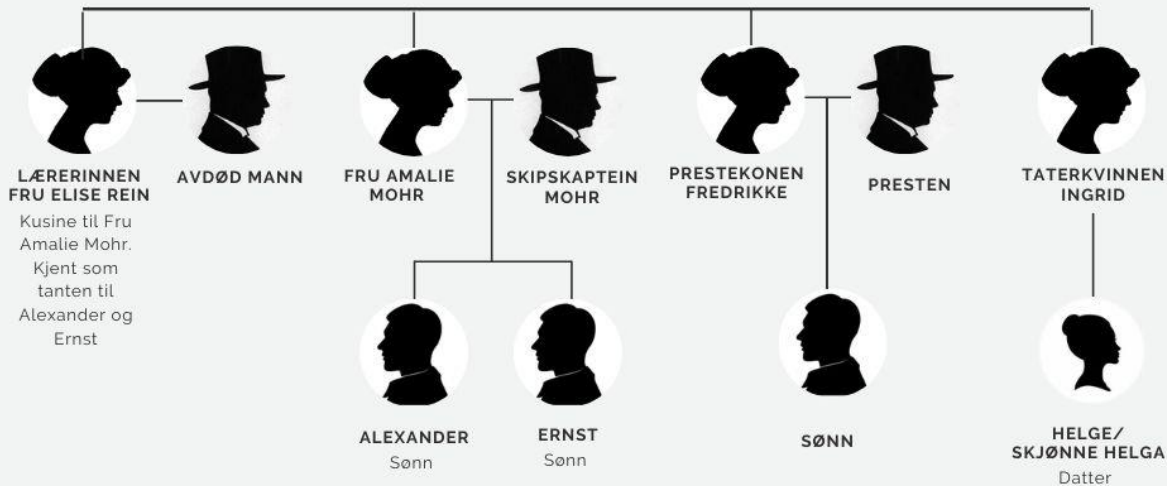
Det første Skridt (1844)

«Klokken slog fem i Trodhjems Domkirke, og fort derpaa stortede en halv Snees Smaapiger ud af et lidet simpelt Huus i en af Byens Udkanter» (Winsnes, 1844, s. 1).

UNIVERSITETET I BERGEN

STELLA
Har egne foreldre, men er i et slags pleiedatterforhold til Elise i ungdomsårene.

ERNST
Skal gå i skole hos presten.

HELGE / SKJØNNE HELGA
Pleiedatter

KNUD
Fostersønn

Ingrid og Elise

- «[I]ngrid kom flere aar før vor Fortællings Begyndelse til L.s Præstegaard for at bede om Nattely i et skrækkeligt Uveir; hun havde et sygt Barn med sig, og de gode Præstefolk følte en saa inderlig Medlidenhed med det smukke syge Barn, der var bestemt til et saa elendigt Liv, at de besluttede at tage det til sig. Moderen syntes i Førstningen ikke om dette Forslag, da Oppdragelsen ikke koster betydelig ved denne frie Levemaade, og Barn snart bliver til Nytte; med da hun betænkte, at det kunde være fordelagtigt med Tiden at have en slags Spion eller Medhjelperske blant Storfolkene, saa lod hun dem beholde det» (Winsnes, 1844, s. 31).
- «Ingen af mine Venner anede min Forfatning, da jeg kom i deres Huus; men efter Din Faders Afreise aabenbarede jeg min Tilstand for Amalie, og i et mismodigt ubetænksomt Øieblik ytrede jeg det ubesindige ønske:
«Å! at det ikke er Dig Amalie, der har har Haab om et Barn, Dig vilde det bringe Glæde og Held; men hvorledes skal jeg kunne opdrage et saadant Væsen i min hjælpeløse Stilling og med mit nedbrudte Humeur?» Det var en tankeløs Ytring af en svag sorgfuld Kvinde, der endnu ikke kjendte en Moders Følelser; men min Kousine greb øieblikkelig denne Tanke, og hun kunde ikke forlade den» (Winsnes, 1844, s.162).

Det første Skridt.

En Novelle

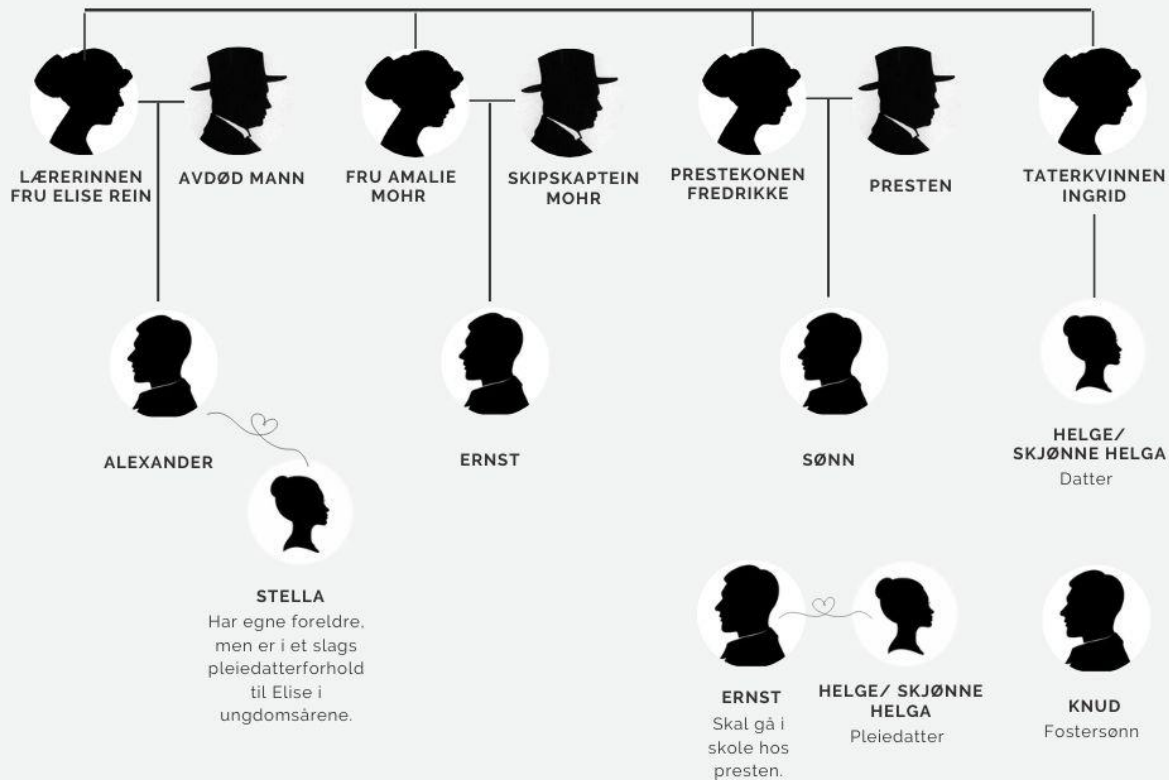
af

Hugo Schwart.

Hanna Winsnes

Christiania.
Guldberg & Nymanowski.
1844.

UNIVERSITETET I BERGEN

UNIVERSITETET I BERGEN

Moderskap og kvinnelig medborgerskap

Oppdragelse, moral og morskjærlighet

UNIVERSITETET I BERGEN

Hanna Winsnes, *Grevens Datter* (1841)

Pseudonymen Hugo Schwar(t)z

- Förbjöds i Danmark...
- Utspelar sig i Danmark, men resa till Norge.
- Hyllar norska konstitutionen, bonderepresentanter i Stortinget och fri press
- Kommenterar striden Wergeland – Welhaven

«Det var Lorentz Nøragers Grundsætning, at ethvert Menneske skulde gjøre saa megen Nytte, han kunde; derfor vare hans Døttre heller ikke mere end 5 Aar gamle, da han begyndte at drage Nytte af dem.» (s. 103)

Olika förståelse av medborgarskap

- Rojalistiskt och patriotiskt medborgarskapsideal (Gustaf III)
 - Ekonomiskt (även vetenskap och konst)
 - Nyttig samhällsmedlem, arbetar för fosterlandets bästa
 - De främsta bland kungens undersåtar
- Det moderna medborgarskapet – upplysningsbegrepp
 - Politiskt
 - Myndig, självbestämmande
 - Nationen utgörs av autonoma medborgare

Erotisering av hushållskunskap i *Grevens Datter*

Han var reent forundret over hendes Kløgt; han gik omkring med hende i Kostald og Melkebod, Steder, hvor han ikke havde været siden sin Indtrædelse i Præstegaarden, men i Dag fandt han stor Interesse deri.

«Hvor mange Potter Melk har De vel daglig af Deres Koer? [...] det er interessant ved Aarets Ende at see, hvad man har havt og om Smørforraadet har svaret til Melkebeholdningen.»

«Saa man kan udregne det?» spurgte Præsten, «jeg holder meget af alle Beregninger, de ere saa sikke.»

«O! ja, svarede Kathrine, men hvad vi ikke kunne beregne, det er Guds Velsignelse, og den er forskjellig, det ene Aar fra det Andet, dog er den altid rigligere end vi fortjene.»

O! en herlig Kvinde, tænkte atter Presten, den dennegang udtalte han ikke Orden. (s. 194)

- Kathrine gör prästen till ”en velhavende Mand ved at bringe hans forsømte Gaardsbrug i Orden” (s. 269).

Takk!

Anna Bohlin, anna.bohlin@uib.no

”Kök till vildmark. Det kvinnliga medborgarskapets spatialitet i nordisk 1840-talslitteratur”,

Konstellationer. Festskrift till Anna Williams, red. Alexandra Borg et al. (2017), s. 79–93.
[urn:nbn:se:su:diva-151482](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:se:su:diva-151482)

Hege Mathilde Storheim, hegemathildestorheim@hotmail.com

Det første skritt mot medborgerskap? Moderskap og kvinnelig medborgerskap i Hanna Winsnes’ Det første Skridt (masteroppgave Universitetet i Bergen, 2022)

<https://hdl.handle.net/11250/3000824>

uib.no